

PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY
Główny Inspektorat Pracy

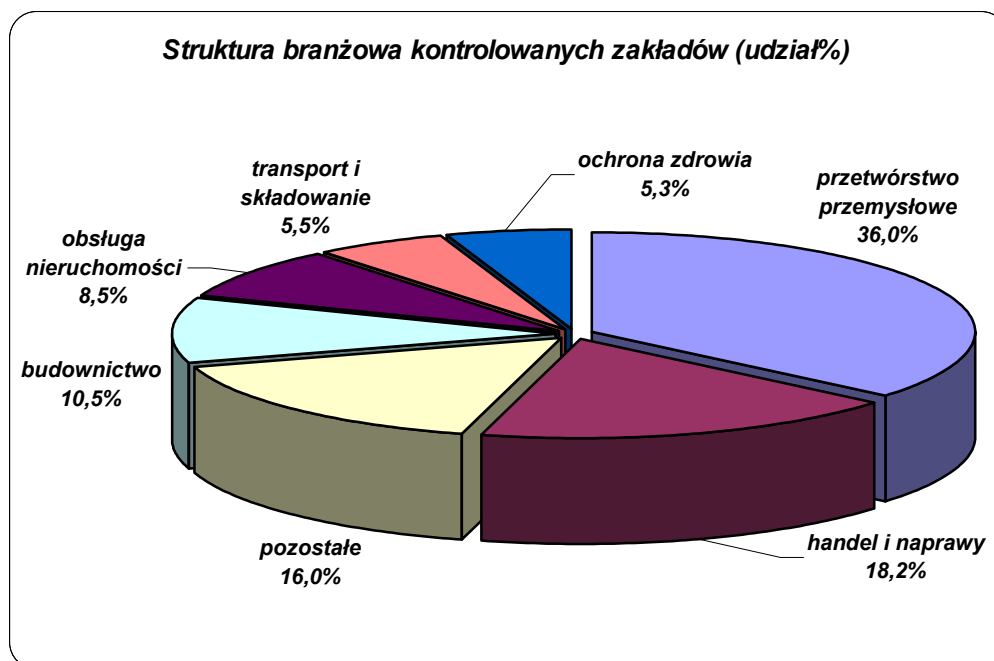
Przestrzeganie przez pracodawców przepisów prawa pracy w zakresie wypłaty wynagrodzeń za pracę i innych świadczeń ze stosunku pracy w latach 2005 – 2006 i w pierwszym półroczu 2007 roku

Warszawa, grudzień 2007r.

Problematyka przestrzegania przez pracodawców przepisów prawa pracy w zakresie wypłaty wynagrodzeń za pracę oraz innych świadczeń pracowniczych niezmiennie pozostaje w spektrum zainteresowania Państwowej Inspekcji Pracy. Zagadnienia te są badane nie tylko w trakcie wielu kontroli rutynowych, w tym związanych z badaniem skargi pokrzywdzonego pracownika, lecz również w ramach odrębnego tematu „Przestrzeganie przepisów o wypłacie wynagrodzeń i innych świadczeń pracowniczych”.

W latach 2005 – 2006 i w pierwszym półroczu 2007 roku przeprowadzono 2.554 pełnozakresowe kontrole ukierunkowane na przestrzeganie przez pracodawców przepisów prawa pracy w zakresie wypłaty wynagrodzeń za pracę i innych świadczeń pracowniczych oraz 40.466 rutynowych kontroli, podczas których poddano badaniu przedmiotowe zagadnienie.

W ramach realizacji 2.554 pełnozakresowych kontroli skontrolowanych zostało 2.448 pracodawców zatrudniających 315,4 tys. pracowników, w tym 148,3 tys. kobiet i blisko 1,2 tys. młodocianych.

W badanym okresie najwięcej kontroli zostało przeprowadzonych w zakładach zatrudniających od 10 do 49 pracowników - ok. 36,4%. W zakładach zatrudniających od 1 do 9 pracowników – ok. 20,8% kontroli, w zakładach od 50 do 249 pracowników przeprowadzono ok. 32,5% kontroli, zaś w największych zakładach, zatrudniających co najmniej 250 pracowników – ok. 10,3% kontroli.

Procent ogółu pracodawców naruszających przepisy o wypłacie poszczególnych należności przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj świadczenia	Procent ogółu skontrolowanych pracodawców		
	I poł. 2007	2006	2005
Wynagrodzenie za pracę	26,4	30,7	55,7
Niewypłacenie minimalnego wynagrodzenia	3,3	2,2	3,6
Premie i nagrody	2,5	4,4	11
Wynagrodzenie za urlop i ekwiwalent	29,7	23	45,1
Należności dla zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu	7,6	5	9,1
Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe i inne dodatki	30,6	24,1	63,7
Ekwiwalent za odzież roboczą i za jej pranie	15,5	9,3	30
Odprawy emerytalne, rentowe i pośmiertne	3,1	2,7	5,9
Świadczenia urlopowe	1,4	0,7	2,9

*Suma cyfr z poszczególnych kolumn nie tworzy 100%, gdyż u niektórych pracodawców stwierdzono nieprawidłowości w wypłacie wielu różnych świadczeń.

Jak wynika z powyższych danych, kontrolowani pracodawcy najczęściej naruszali przepisy w zakresie wypłaty wynagrodzenia za pracę, wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych i innych dodatków, a także wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy bądź ekwiwalent za niewykorzystany urlop.

Incydentalny charakter miały natomiast nieprawidłowości dotyczące wypłaty minimalnego wynagrodzenia, odpraw emerytalnych, rentowych i pośmiertnych oraz świadczeń urlopowych.

Badany okres przyniósł znaczący spadek odsetka kontrolowanych pracodawców naruszających przepisy o wypłacie wynagrodzenia za pracę (z 55,7% w 2005 roku do 30,7% w 2006 roku), zaś pierwsze sześć miesięcy bieżącego roku zdają się potwierdzać powyższą tendencję (26,4%).

Wyniki kontroli wykazały także dalszy spadek odsetka kontrolowanych pracodawców niewypłacających premii i nagród (z 11% w 2005 roku do 4,4% w 2006 roku). Dane za pierwsze półrocze 2007 roku (wskaźnik na poziomie 2,5%) pozwalają oczekiwać dalszego spadku w tym zakresie.

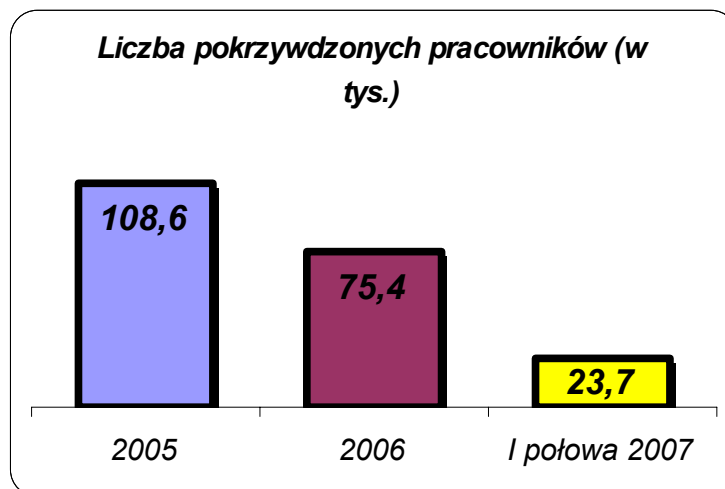
W pierwszym półroczu 2007 roku nieprawidłowości polegające na niewypłacaniu wynagrodzenia za godziny nadliczbowe i innych dodatków stwierdzono u 30,6% ogółu kontrolowanych pracodawców. Wprawdzie wielkość ta jest ponad dwukrotnie niższa niż w 2005 roku, ale jednocześnie przekracza o 6,5 punktu procentowego wskaźnik za 2006 rok.

Przyczyn takiego stanu rzeczy należy przede wszystkim upatrywać w niedostosowaniu się pracodawców do zmienionych w drugiej połowie 2006 roku przepisów o czasie pracy - w zakresie wymiaru czasu pracy.

Wykrycie większej liczby podmiotów naruszających przepisy o wypłacie wynagrodzenia za godziny nadliczbowe i innych dodatków było również wynikiem zwiększenia skuteczności inspektorów pracy przy ujawnianiu nieprawidłowości dotyczących przestrzegania przepisów o czasie pracy. Przeprowadzający kontrole inspektorzy pracy, w przypadku nieprowadzenia lub nierzetelnego prowadzenia przez pracodawców ewidencji czasu pracy, coraz częściej sięgają do innych dokumentów, np. raportów kasowych, ksiąg służb ochrony. Pozwala to na ustalenie rzeczywistej liczby godzin wypracowanych przez pracowników i zweryfikowanie prawidłowości naliczania należnego im wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych.

Przeprowadzone kontrole wykazały, że corocznie na skutek niewypłacenia wynagrodzeń i innych świadczeń ze stosunku pracy pokrzywdzonych było wiele tysięcy pracowników. Przyjmując, że każde naruszenie dotknęło innego pracownika stwierdzono, że w badanym okresie ogółem zostało pokrzywdzonych 207.660

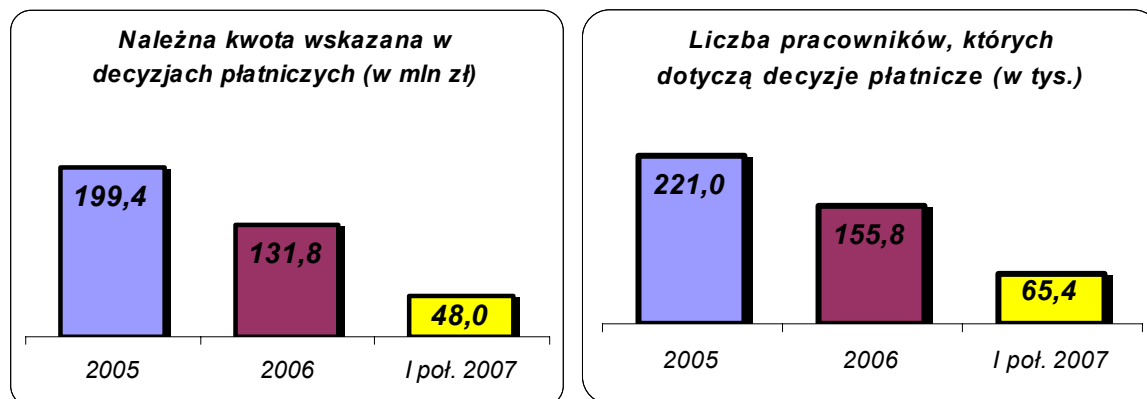
pracowników (108.602 - w 2005 roku; 75.366 – w 2006 roku oraz 23.692 – w pierwszym półroczu 2007 roku).

Z analizy powyższych danych wynika jednak, że w badanym okresie **wskaźnik pokrzywdzonych pracowników w stosunku do wszystkich zatrudnionych w kontrolowanych zakładach pracy systematycznie ulegał obniżeniu**. W 2005 roku wynosił on ponad 76%. Następnie w 2006 roku odnotowano spadek wskaźnika o 12,2 punktu procentowego (64,6% ogółu zatrudnionych w kontrolowanych zakładach pracy).

Dane za pierwsze półrocze 2007 roku (wskaźnik na poziomie 41,3%) pozwalają oczekiwać dalszego spadku odsetka pokrzywdzonych pracowników w stosunku do wszystkich zatrudnionych w kontrolowanych zakładach pracy.

W wyniku naruszeń prawa stwierdzonych w kontrolowanych zakładach pracownikom nie wypłacono 379.164 tys. zł (199.364 tys. w 2005 roku, 131.800 tys. w 2006 roku oraz 48 mln w I połowie 2007 roku).¹

W 2005 roku kwota niewypłaconych należności przypadająca na **jednego** pracownika kształtowała się na poziomie 902 zł. Kolejne lata przynosiły natomiast stopniowy spadek tej kwoty - do 846 zł w 2006 roku oraz do 744 zł w I połowie 2007 roku.

Środki prawne zastosowane przez inspektorów pracy.

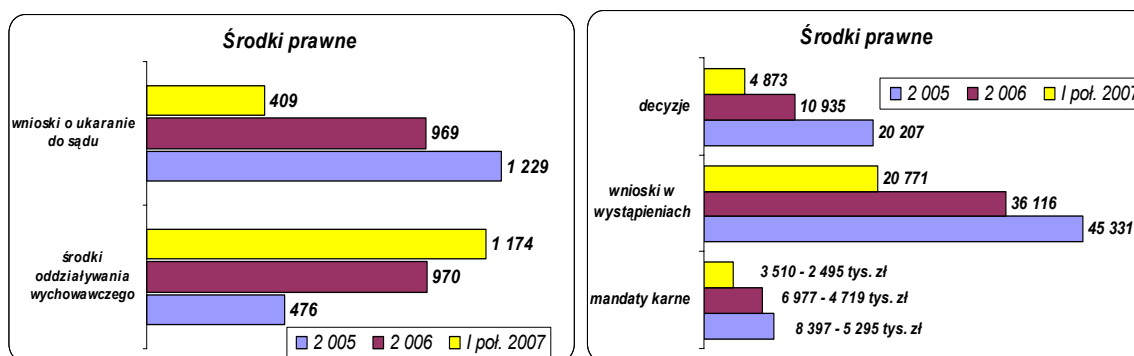
W latach 2005 – 2006 i w pierwszym półroczu 2007 roku inspektorzy pracy w celu wyegzekwowania przestrzegania przepisów w zakresie wypłaty wynagrodzeń i innych świadczeń pracowniczych skierowali do pracodawców 102.218 wniosków w wystąpieniach (45.331 wniosków – w 2005 roku, 36.116 – w 2006 roku oraz 20.771 - w I połowie 2007 roku) oraz wydali 36.015 decyzji płatniczych (20.207 - w 2005 roku, 10.935 - w 2006 roku oraz - 4.873 w I połowie 2007 roku). Powyższe środki prawne zastosowane zostały w wyniku 2.554 pełnozakresowych kontroli dotyczących wypłaty

¹ Dane pozyskane w trakcie 2.554 pełnozakresowych kontroli dotyczących wypłaty wynagrodzeń za pracę oraz innych świadczeń pracowniczych, jak i 40.446 rutynowych kontroli, podczas których badano powyższe zagadnienie.

wynagrodzeń za pracę oraz innych świadczeń pracowniczych, jak i 40.446 rutynowych kontroli, podczas których badano powyższe zagadnienie.

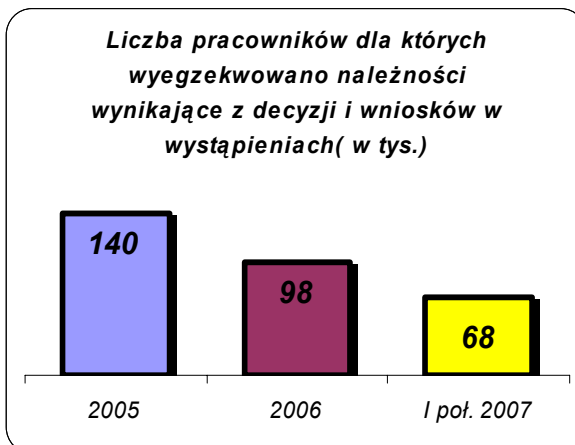
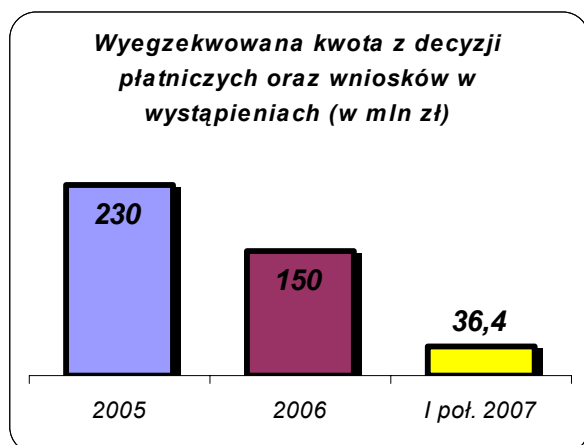
W związku z ujawnionymi wykroczeniami przeciwko prawom pracownika inspektorzy pracy skierowali do sądów grodzkich 2.607 wniosków o ukaranie (1.229 wniosków – w 2005 roku, 969 – w 2006 roku oraz 409 w I połowie 2007 roku).

Na 18.884 pracodawców (8.397 – w 2005 roku, 6.977 – w 2006 roku oraz 3.510 w I połowie 2007 roku) nałożono grzywny w drodze mandatów karnych na łączną kwotę 12.508.932 zł (kolejno –5.295.066 zł, 4.719.261 zł, 2.494.605 zł).

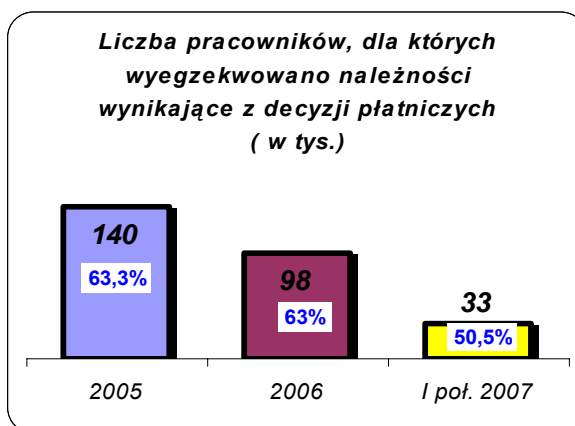
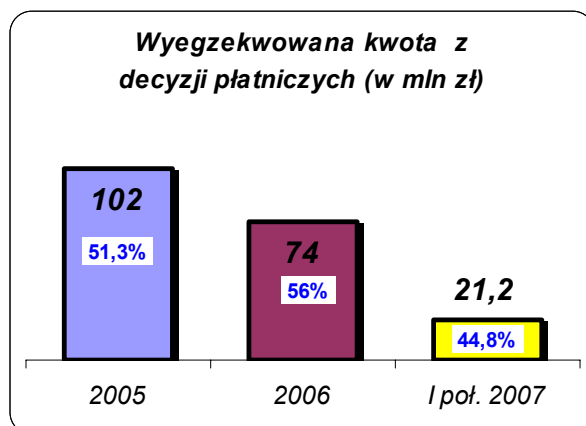

Efekty działań inspektorów pracy.

W wyniku wykorzystania środków prawnych, jakimi dysponują inspektorzy, w tym nakazów płaćniczych, w latach 2005 – 2006 i w pierwszej połowie 2007 roku, wyegzekwowano dla blisko 558 tys. pracowników kwotę ok. 416,5 mln zł (w tym ponad 197.2 mln należności wynikających z decyzji płaćniczych – dla 271 tys. pracowników). Efekty te uzyskano w skutek przeprowadzenia czynności nadzorczo-kontrolnych zarówno w ramach realizacji kontroli rutynowych, jak i specjalistycznych dotyczących wynagrodzeń.

W 2005 roku kwota wyegzekwowanych należności przypadająca na **jednego** pracownika kształtowała się na poziomie 852 zł. Kolejne lata, z uwagi na stopniowy spadek niewypłaconych należności przypadających na **jednego** pracownika, przyniosły także spadek kwoty wyegzekwowanych należności na **jednego** pracownika – do 682 zł w 2006 roku oraz do 535 zł w I połowie 2007 roku.

W 2005 roku inspektorzy pracy wyegzekwowali 51,3% należnej kwoty wynikającej z decyzji płatniczych dla 63,3% wszystkich pokrzywdzonych pracowników, których te decyzje dotyczyły. Z kolei w 2006 roku powyższe wskaźniki ukształtowały się odpowiednio na poziomie 56% oraz 63%. Tak więc badany okres potwierdza wysoki stopień skuteczności inspekcji w zakresie egzekwowania należności wynikających z decyzji płatniczych.

W pierwszych sześciu miesiącach bieżącego roku odsetek wyegzekwowanych należności wynikających z decyzji płatniczych osiągnął pułap 44,8%. Natomiast liczba pracowników, dla których należności te zostały wyegzekwowane stanowiła 50,5% ogółu pokrzywdzonych. Należy jednak podkreślić, iż dane za pierwsze półrocze 2007 roku stanowią wstępne prognozy, zatem można oczekiwać, że dane końcowe wykażą wzrost przedmiotowego wskaźnika.

Przyczyny naruszeń przepisów dotyczących wypłaty wynagrodzeń i świadczeń należnych ze stosunku pracy.

W ocenie inspektorów pracy podstawowa przyczyna naruszania przepisów prawa pracy (stanowiąca w kolejnych latach uwzględnionych w zestawieniu ok. 50%) leżała w braku środków finansowych, przy czym największą skalę nieprawidłowości inspektorzy stwierdzali w przedsiębiorstwach postawionych w stan likwidacji lub w tych gdzie ogłoszono upadłość ze względu na niewypłacalność.

Czynniki o charakterze ekonomicznym w znacznym stopniu determinują możliwości płatnicze podmiotów zatrudniających pracowników. Powstaje jednak wątpliwość, czy argument braku środków pieniężnych nie jest w praktyce nadużywany. Nie można bowiem wykluczyć, że niewypłacanie wynagrodzeń za pracę stanowi w istocie formę „kredytowania” innych działań związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

W dalszej kolejności wśród przyczyn naruszeń prawa inspektorzy wymieniali nieznaną obowiązuje regulacji lub niewłaściwą ich interpretację (średniorocznie ok. 15,8%), w szczególności przepisów dotyczących sposobu obliczania wysokości niektórych świadczeń, zwłaszcza wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych. Należy przy tym podkreślić, że kwestia wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych w nierozzerwalny sposób łączy się z problematyką dotyczącą czasu pracy. Inspektorzy pracy niejednokrotnie stwierdzali naruszenie przepisów o czasie pracy prowadzące do zaniżenia wynagrodzenia za wykonaną pracę.

Na pozostałe przyczyny naruszeń prawa w zakresie wypłaty wynagrodzeń za pracę oraz innych świadczeń pracowniczych składały się przede wszystkim

wątpliwości interpretacyjne dotyczące postanowień układów zbiorowych pracy i regulaminów wynagradzania.

Podsumowanie.

Przedstawione powyżej dane stanowią omówienie wyników 2.554 pełnozakresowych kontroli, podczas których inspektorzy szczegółowo sprawdzili stan przestrzegania przepisów dotyczących wynagrodzeń i innych świadczeń ze stosunku pracy oraz 40.446 innych (rutynowych) kontroli, w czasie których pojawiła się problematyka wynagrodzeń, realizowanych w ramach bieżącej działalności Państwowej Inspekcji Pracy.

Wyniki kontroli zrealizowanych w ramach tematu „Przestrzeganie przez pracodawców przepisów prawa pracy w zakresie wypłaty wynagrodzeń za pracę i innych świadczeń ze stosunku pracy” potwierdzają znaczący spadek odsetka kontrolowanych pracodawców naruszających przepisy o wypłacie wynagrodzenia za pracę (z 55,7% w 2005 roku do 26,4% w I półroczu 2007 roku). Konsekwentne działania inspekcji w obszarze przestrzegania przepisów dotyczących wypłaty wynagrodzeń za pracę oraz innych świadczeń ze stosunku pracy skutkowały również tym, że w 2006 roku odsetek pokrzywdzonych pracowników był niższy o 11,4% od odsetka pokrzywdzonych w 2005 roku. Ponadto liczba pokrzywdzonych pracowników w pierwszym półroczu 2007 roku, tj. 23,7 tys. stanowiła 31,4% wszystkich pokrzywdzonych w 2006 roku. Jeśli ta tendencja się utrzyma, to w skali całego 2007 roku będzie można odnotować spadek odsetka pokrzywdzonych pracowników w stosunku do wszystkich pracowników zatrudnionych w zakładach pracy objętych kontrolą.

Podsumowując należy podkreślić, że ogół działań kontrolnych podjętych przez inspektorów pracy zarówno w ramach kontroli rutynowych, jak i tematycznych, umożliwił wyegzekwowanie w ciągu ostatnich dwóch i pół roku kwoty 416,5 mln zł na rzecz blisko 558 tys. poszkodowanych pracowników.

Mimo pewnej poprawy – rozmiar zjawiska niewypłacania wynagrodzeń za pracę i innych świadczeń powoduje, że zagadnienia te nadal muszą pozostawać w

centrum uwagi Państwowej Inspekcji Pracy. Stosowane przez inspektorów pracy środki prawne oraz perspektywa wszczęcia postępowania egzekucyjnego są bowiem istotnym czynnikiem mobilizującym pracodawców do podjęcia skutecznych działań, zapewniających przestrzeganie przepisów prawa. Przeprowadzane kontrole przyczyniają się również do wyeliminowania nieprawidłowości polegających na błędnym obliczaniu świadczeń pieniężnych. Niejednokrotnie bowiem ujawniane są przypadki zaniżania należności przysługujących pracownikom, wynikające z niedostatecznej znajomości obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa pracy. Niezależnie od przyczyn ujawnianych uchybień, systematycznie przeprowadzane kontrole i stosowane środki prawne uzmysławiają pracodawcom, że naruszenie przepisów prawa pracy dotyczące wynagrodzeń nie może być usprawiedliwione żadnymi okolicznościami.

Z uwagi na powyższe Państwowa Inspekcja Pracy będzie kontynuować działania profilaktyczno – szkoleniowe i popularyzatorskie, adresując je do jak najszerszej grupy odbiorców.